

דף הדריבית

י"ד ע"י הרה"ג ר' יהושע נחמן שליט"א מרבני בית ההודאה לענייני דיבת

גליון ע"ח

פרשת קרח

נושא השבוע
 לוקח הלואה ומלווה לחבר
 [סימן ק"ע סעיף א']

דבר העורך

בפרשת השבוע מסופר ענין ירידת קרח וכל ממונו לתוך פי הארץ. אמרו חז"ל [פסחים קיט.] על הפסוק [קהלת היב] **עֲשֵׂר שְׁמוֹר לְבַעְלִיו לְרַעְתּוֹ** אמר רבי שמעון בן לקיש **זו עשרו של קרח**, פירוש שהיה לו עושר שהביא לו רעה, ולא טובה.

ראיתי [בספר החדש "ביום דרך" להגאון ר' מיכל זילבר שליט"א] שהעתיק מספר ש"ך על התורה, למה היה עושרו של קורח לרעתו, כותב הש"ך שבאמת היה זה ממון גזול אצלו, שלפני יציאת מצרים כשנצטוו בני ישראל לקחת מהמצריים כסף וזהב, לא היה לשבט לוי חלק בזה, שכיון שלא נשתעבדו לא לקחו כסף וזהב מהמצריים, אלא שקרח נתאוה לממון, הלך וחיפש, ואז נתגלה לו אחד משלש מטמוניות שהטמין יוסף, וזה היה שלא ברצון ה', רק כיון שחיפש הזמינו לו באיסור. ולכן כסף שמגיע לו לאדם שלא כרצון ה' אינו יכול להביא ברכה והיה עֲשֵׂר שְׁמוֹר לְבַעְלִיו לְרַעְתּוֹ.

יש לנו ללמוד מזה שממון כשר יש לזה ברכה, ומביא טובה לעולם, וחלילה ממון שיש בזה חשש איסור, אין בא עם זה ברכה, יזכנו הש"ת שנזכה לממון כשר ולברכה בממון.

הפנה שר הידידים

בְּאַחַד הַפְּתוּת יֵשׁ גַּמְ"ח שְׁמֵלּוּיִם גּוּגוּאִים, אולם באותו פתח הנהיגו תקנות בגמ"ח ואחד התקנות שכל ילד יש לו זכות ללוות סך 20 גוגואים בחדש (כדי שיהיה מספיק לכל מי שמבקש).

ילד אחד היה נצרך עכשו לגוגואים, אבל כבר לא היה לו זכות לבקש מהגמ"ח הלוואה, לכן בקש מחברו שהוא יקח הלוואה מהגמ"ח 12 גוגואים, וילווה לו והוא נותן לחבר "חסיף - ממתק" על זה שהוא מוכן לאבד את הזכות שלו בגמ"ח (שעל ידי שלוקח הלוואה בשביל החבר, כבר אין לו עוד זכות כמעט ללוות מהגמ"ח) **אָלָא שְׁבָאוּ לְשָׂאֵל אִם זֶה אִסוּר מִשׁוּם רְבִית. תְּשׁוּבָה**

בְּנֻדָּאֵי יֵשׁ אִסוּר רְבִית בְּחֻטִּיף שְׁנוֹתָן לֹא שְׁבָאֵמַת הַחֲבֵר לָוֶה מֵהַגְּמ"ח וְהוּא מְלוֹה לֹא, ומפנין שמלווה לו אסור לתן לו שום תוספת יותר מההלוואה, (באמת מן הדין אין החבר חייב לקחת הלוואה כדי להלוות לו, אבל אם הסכים לקחת הלוואה, ולהלוות לו, אף שמפסיד זכות ללוות, אין זה נחשב הפסד שיהיה ללווה התר לשלם או לתן מתנה למלווה).

פסקי הלכות

לוקח הלואה כדי להלוות לחבר

- א. מי שיש לו כסף, וחבירו מבקש ממנו הלואה, מצוה מן התורה שילוה לו בחנם, וזהו חובה גמורה.
- ב. **אין חייב ללוות כדי להלוות** אם חבירו מבקש ממנו הלואה, ואין לו כסף להלוות לו, אין מוטל על האדם חובה לבקש הלואה מגמ"ח כדי שיהיה לו כסף להלוות לחבירו, ואם אין לו כסף להלוות לו פטור מלהלוות. [כ"כ בספר **אהבת חסד**, [להחפץ חיים] פרק א' דין י"ב, יעויין שם עוד הרבה פרטים בזה]
- ג. **אם לווה ומלווה מקיים מצוה** אולם אם רוצה לעזור לחבירו, ולפנים משורת הדין נוטל הלואה מגמ"ח, כדי להלוות לחבר, הרי הוא נחשב המלווה לחבר, ומקיים בזה "מצוות הלואה" אולם יזהר שהחבר לא ישלם לו על זה כסף, שלא יהיה בזה איסור ריבית חלילה.
- ד. **אף מה ששילם לא ישלם לו חבירו.** ויש להוסיף עוד שאף אם החבר שילם הרבה כסף להנהלת אותו גמ"ח שיהיה לו זכות לקבל הלואה (כמו שמצוי בגמ"ח המרכזי) אלא שלבסוף לא נצרך להלוואה, ומוכן ללוות את הכסף וליתן את ההלוואה לחבר, גם באופן זה אסור שהחבר מקבל ההלוואה ישלם כסף לזה שהלווה לו, לשלם את ההוצאות שהוא שילם מתחילה, שמכיון שהוא מלווה לו מדעתו, ואין עכשיו הוצאות חדשות כדי לקבל את ההלוואה, לכן אסור ללווה לשלם מה שהמלווה הוציא הוצאות מקודם כדי להשיג הלואה (ע"פ ה"ט"ז סי' ק"ע סק"ג).
- וכן אין לשלם על מה שהוא משתמש בזכות שלו, שעל ידי זה מפסיד את הזכות להשתמש בהלוואה זו בהזמנות אחרת, שמכיון שהוא מסכים להלוות אין לו לבקש עוד תשלום על זה.
- ה. **מי שרוצה למכור הזכות שיש לו לקבל הלואה אין בזה איסור** אלא שיש לציין שאם אינו מלווה לו כסף, אלא שמוכר לו הזכות לקבל הלואה, שהנהלת הגמ"ח יתנו הלואה מיד לחבר בלי שהכסף ילך דרך החבר הראשון, באופן זה אין בזה איסור ריבית, אלא זה נחשב שמוכר לו הזכות וזה דבר שיכולים למכור.
- אבל אם מצד הנהלת הגמ"ח אין אפשרות למכור את הזכות, והם נותנים הלואה רק לחבר ששילם להם את הכסף, [כך שהחבר יצטרך להיות הלווה מהגמ"ח] באופן זה אין היתר למכור הזכות לקבל הלואה מהגמ"ח.

לעילוי נשמת
 מרת חיה איטא בריינא ב"ר חיים בנימין
 גולדברג ע"ה
 נלב"ע ב' תמוז תשל"ב
 ת.צ.צ.ב.ה.

ברכת מזל טוב
 להרה"ח ר' משה פורגס שליט"א
 לרגל שמחת אירוסים בתו
 בשעה טובה ומוצלחת

ברכת מזל טוב
 להרה"ח ר' יהושע הישל רייזמן שליט"א
 לרגל שמחת נישואי בתו
 בשעה טובה ומוצלחת

מבקש מאחיו שיוציא הלוואה מגמ"ח בשבילו

וחלק מהכסף לוקח המלוה לעצמו והלוה דואג לערבים

שאלה שנשאלה, שני אחים ידידים אח א' היה נצרך להלוואה, ורצה להוציא הלוואה מגמ"ח גדול, אבל לא היה לו זכות לקבל הלוואה מהגמ"ח ביקש מאחיו אח ב' שיוציא לו הלוואה מגמ"ח הזה בסכום 20,000 ₪, וכמובן שאח א' דואג לכל מה שצריך לדאוג להלוואה, הוא מחתים "ערבים" לזה ושלח את הטפסים וכו'.

אלא שאח ב' אמר לו שמוכן להלוות לו סכום זה, אבל הוא גם נצרך להלוואה כעת, ולכן רוצה להעביר לו רק סכום 19,000 ₪, ו-1,000 ₪ שמקבל מהגמ"ח ישאיר לעצמו.

אלא ששואל אח א' האם יש בזה צד ריבית שהוא דאג לאחיו (אח ב' - המלוה) שיקבל הלוואה של 1,000 ₪ (שבלי אחיו לא היה לו הלוואה זו), וכאילו שאומר לו אחיו שאם תשיג לי הלוואה בסכום 1,000 ₪ אלוה לך סכום 19,000 ₪ האם מותר, או שיש בזה חשש ריבית.

תשובה

1,000 ₪ לעצמו, ויוצא שמלוה לו רק 19,000 ₪, אפילו הכי אין איסור מה שהלוה השיג לו הלוואה מכיון שהלוה טרח לעצמו, ומכיון שרוב הכסף מלוה לו בודאי שעליו מוטל עיקר הטירחא, ובאופן זה אין בזה איסור, [ואף שכר טירחא מועט אין צריך לשלם לו].

ד. אם המלוה לוקח ממש חצי מההלוואה יש להחמיר

אולם יש לציין שאם היה ההסכם, שאח ב' מציע שהוא יוציא הלוואה מהגמ"ח (שיש לו זכות לקבל שם הלוואה גדולה), וחצי מהסכום יקח אח ב' לעצמו וחצי מהסכום ילוה לאחיו, ואומר לאח א' שאם הוא ידאג להוציא את הטפסים, ולשלוח המסמכים ולהחתים ערבים, ילוה לו חצי מהסכום.

באופן זה יש חשש ריבית, שהרי על שניהם מוטל ענין סידור ההלוואה, ואם כן אין למלוה לדרוש מהלוה שיעבוד יותר ממנו לקבל את ההלוואה ברגע ששניהם נצרכים להלוואה.

ובפרט בזה שבודאי יותר קשה למצוא ערבים על סכום 20,000 ₪ מלמצוא ערב על סכום 10,000 ₪, אבל אם משלם ללוה על הטירחא כמה ששווה לשלם על הטירחא מותר. [ומסתבר שאם זה באמת יותר קשה להשיג ערבים על סכום גדול, בודאי לכל הדיעות לא יהיה מספיק שישלם לו דבר מועט]. [וכ"כ בספר התשובות להג"ר פנחס וינד שליט"א ח"א ס' ע"א]

ואם אינו מטריח אותו רק לשלוח את הטפסים, [באופן שאין טירחא יותר גדולה על סכום קטן או על סכום גדול], תלוי בזה אם שייך לומר שהלוה טורח לעצמו, או שהוא טורח בשביל ההלוואה, לכן מוכן הוא לעשות טובה זו למלוה, שבאופן זה יש להחמיר שישלם לו המלוה שכר טירחא, ויש אומרים שמספיק שישלם לו דבר מועט, מכיון שהלוה טורח גם לעצמו. [ויש עוד להאריך בזה].

העולה להלכה

לוקח הלוואה מגמ"ח ומלוה לאחיו

א. זה נחשב שהוא לוח מאחיו ולכן אין לאח הלוה לשלם כלום לאחיו על ההלוואה.

אלא שאם אחיו טרח כדי להשיג בשבילו את ההלוואה מותר לשלם לו רק על הטירחא קצת.

(אבל צריך לזה זהירות לא להקל לשלם הרבה גם על הטובה של ההלוואה).

ב. מכיון שעיקר ההלוואה היה לאח א', מותר שאח א' ידאג לערבים, אפילו שהמלוה גם כן נהנה קצת מההלוואה, מכיון .

ג. אבל אם המלוה נהנה מההלוואה כמו הלוה, צריך ששניהם ידאגו להלוואה, ואם מטריח את הלוה יותר, ישלם לו קצת.

א. האם שמקבל הכסף נחשב לוח מאחיו ולא מהגמ"ח

יש להקדים שזה פשוט ומוסכם, שעל פי הלכה האח שיש לו זכות לקבל ההלוואה, הוא נחשב הלוה מהגמ"ח, והוא מלוה את הכסף לאחיו.

ואפילו אם הוא הורה להנהלת הגמ"ח להעביר את הכסף מיד לחשבון בנק של אחיו (אח א'), אפילו הכי נחשב הלוה אח ב', והוא מלוה את הכסף לאח א'.

ולכן פשוט שאח ב' [הלוה והמלוה] מקיים מצוות הלוואה כשמלוה לו בחנם, וכן אסור לאח א' ליתן לאח ב' - המלוה שום טובה בגלל ההלוואה.

ב. אם הטריח את עצמו יש קצת להקל לשלם על הטירחא

אלא שיש לציין שאם אח ב' טרח בשביל ההלוואה (כגון שהיה צריך לנסוע לעיר אחרת כדי לחתום על טפסים וכדומה יש להקל שמותר לאח א' - הלוה לשלם לו קצת או לתת לו מתנה על זה, אבל צריך מאוד להזהר בזה לשלם לו רק קצת על הטירחא, כמה שמשערים שראוי לשלם על הטירחא, ולא ישלם לו כלום על הטובה של ההלוואה, ולכן יש להזהר הרבה לא לסמוך על זה מאוד הרבה.

אבל בשום אופן אסור לשלם לאח ב' - המלוה על הטובה שהשיג לו הלוואה, וכן אין לשלם לו על שמוותר על הזכות שלו לקבל הלוואה מאותו גמ"ח, על ידי שנותן לאח א' את ההלוואה.

ג. להחתים ערבים והמלוה נהנה בחלק קטן של ההלוואה - אין איסור

הנה פשוט שעל הלוה מוטל לטפל בכל מה שנצרך כדי להשיג את ההלוואה, וכן להחתים ערבים, ובודאי מכיון שרוב הכסף יגיע לידי אח א', לכן עליו מוטל להחתים ערבים על ההלוואה, ומכיון שהוא מחתים ערבים, לא איכפת לן שהמלוה מעכב